

ROMAN KUNTZE

NOTATKA O FAUNIE WZGÓRZA
POD MIĘDZYHORCAMI
W OKOLICY HALICZA

ODBITKA Z ROCZNIKA XII »OCHRONY PRZYRODY«

Z KSIĘGOZBIORU
DR WACŁAWA ROSZKOWSKIEGO

WARSZAWA — 1933

Jul. 5 1786

18.4.50. mpa

d.32/47.
rcin.org.pl

Z KSIĘGOZBIORU
DR WACŁAWA ROSZKOWSKIEGO

S. 613.

Roman Kuntze.

Notatka o faunie wzgórza pod Międzyhorcami w okolicy Halicza.
Notizen über die Fauna eines xerothermen Hügels in der Gegend von Halicz.

Dzięki pomocy finansowej, otrzymanej od Lwowskiego Komitetu Państwowej Rady Ochrony Przyrody, miałem możliwość w roku 1932 dwukrotnie (w dniach 25.V i 29.VIII) odwiedzić wzgórza pod Międzyhorcami na północny-wschód od Halicza w celu poczynienia spostrzeżeń faunistycznych. Spostrzeżenia te, chociaż z natury

rzeczy ograniczone tylko do kilku godzin, rzucają jednak dostateczne światło na faunę tego zarówno pod względem florystycznym jak i krajobrazowym wartościowego obiektu.

Jako całość, wzgórze pod Międzyhorcami jest pod względem ekologicznym siedliskiem fauny kserotermicznej; pod względem regionalnym jest ono dobrze zachowanym i bogatym w gatunki stanowiskiem zespołu takiejże fauny na Opolu, która składem swym zbliża się do fauny dotychczas poznanych wzgórz Opolu zachodniego i północnego, jak Kasowa Góra, Czartowa, Łysa, Żulicka, halawa pod Łu-

Ryc. 25. Struktura skał gipsowych w Międzyhorceach, uwarstwienie poziome.

Die Felsen in Międzyhorce mit horizontaler Schichtung.

Fot. S. Wierdak.

czyńcami¹⁾. Jak i tamte stanowiska, tak i wzgórze międzyhoreckie jest ze względu na ekspozycję, podłoże mineralne, a wślad za tem i florę, zróżnicowane na pewne facje ekologiczne, charakteryzujące się przeważnie także swoją odrębną fauną. Jako główne takie facje ekologiczne, występujące na wzgórzu międzyhoreckim, można wydzielić: a) zespół halawy o roślinności zwartej, b) zespół zbocza suchego o roślinności skąpo rozwiniętej, słabo pokrywającej ziemię, c) zespół halawy wilgotnej na stoku północnym, d) zespół fauny zaroślowej, e) zespół fauny skał gipsowych.

¹⁾ Badania dotychczasowe autora nad fauną kserotermiczną południowo-wschodniej Polski zostały zestawione w pracy: Studja porównawcze nad fauną kserotermiczną na Podolu, w Brandenburgji, Austrii i Szwajcarii (Archiwum Tow. Naukowego we Lwowie, Dział III. Tom V, 1931), oraz w streszczeniu niemieckim w Zeitschrift für Morphologie und Ökologie der Tiere, (Bd. 21, 1931), gdzie też została zestawiona literatura przedmiotu.

Choć badania moje dotyczyły głównie chrząszczy i szarańczaków, to jednak zebrałem również pewne wiadomości o kilku kręgowcach.

Zestawienie najbardziej charakterystycznych elementów fauny omawianego wzgórza, według podanego podziału na facje ekologiczne, przedstawia się narazie następująco:

a) Zespół halawy o roślinności zwartej.

Z chrząszczy należy tu wymienić: *Cryptocephalus elegantulus* Grav., *Pachybrachys fimbriolatus* Suffr., *Coptocephala rubicunda* Laich., *Argoptochus 4-signatus* Bach., *Rhynchites pubescens* F. Jako charakterystyczne dla halaw opolskich, gatunki te zostały po raz pierwszy określone przez KINELĄ i NOSKIEWICZĄ przy opracowywaniu fauny Kasowej Góry¹⁾; w następnych latach znaleziono je na wszystkich wymienionych wyżej stanowiskach fauny i flory kserotermicznej na Opolu. Z szarańczaków do omawianego zespołu należą *Poecilimon fussi* Fieb. i *Isophya modesta* Fieb., w literaturze podane dotąd jedynie z okolic Psar pod Rohatynem, na podstawie okazów zebranych przed kilkudziesięciu laty przez JAROSŁAWA ŁOMNICKIEGO²⁾, przeze mnie jednak odnalezione prawie na wszystkich wzgórzach Opolu.

b) Zespół suchego zbocza o roślinności rzadkiej.

Z chrząszczy tego siedliska wymienić mogę przede wszystkim *Longitarsus nanus* Foudr., monofaga *Teucrium chamaedrys* L. Gatunek ten znany był dotychczas na ziemiach polskich wyłącznie ze ścianek jaru Dniestru (Zaleszczyki, Sinków); siedliska te wykazują podobny charakter, jak wzgórze międzyhoreckie, przedstawiają się bowiem jako zbocza skaliste, zrzadka pokryte roślinnością. Na występującym w takich miejscach miłku wiosennym (*Adonis vernalis* L.) żyje, jak prawie wszędzie na każdym stanowisku tej rośliny, *Entomoscelis sacra* L.

c) Zespół halawy wilgotnej na stoku północnym.

Obecnie nie mogę jeszcze podać specjalnie do tej facji przywiązanych gatunków z wzgórza międzyhoreckiego.

d) Zespół fauny zaroślowej.

Ze znalezionych tu gatunków chrząszczy za najważniejszy uważam *Orchestes erythropus* Germ., żyjący na młodych dębach. Ryjkowca tego, dotychczas z ziem polskich podanego tylko z okolic Częstochowy przez LGOCKIEGO, stwierdziłem w szeregu stanowisk na Podolu jarowem i na Opolu. O ile wiadomość LGOCKIEGO opiera się na dobrym oznaczeniu, *O. erythropus* okaże się prawdopodobnie — przy zachowaniu dysjunkcji podkarpackiej — jednym z charakterystycznych gatunków obu krain. Z rzadszych chrząszczy występują tu jeszcze *Orchestes avellanae* Don. (na dębach, leszczynie) oraz *Gynandrophthalma affinis* Hellw.

e) Fauna skał gipsowych.

Jako mieszkańców skał gipsowych mogę wymienić dwa gnieźdzące się ptaki: pustułkę (*Cerchneis tinnunculus* L.) i podkamionkę (*Oenanthe oenanthe* L. = *Saxicola oenanthe* dawniejszej literatury). Pierwsza nie należy do rzadkości. Podkamionka

¹⁾ J. KINEL i J. NOSKIEWICZ Zapiski entomologiczne z Kasowej Góry. Kosmos, 1924.

²⁾ WŁ. MIERZEJEWSKI *Dermaptera et Orthoptera polonica*. Rozprawy i wiadomości z Muzeum im. Dzieduszyckich, t. X, 1928.

zaś występuje przedewszystkiem na ściankach jarowego Podola, jako bardzo liczny, charakterystyczny gatunek awifauny. W okolicy Lwowa jej nie spotykałem, przypuszczam więc, że jest obecnie rzadsza, niż była za czasów DZIEDUSZYCKIEGO (1880).

Powyżej wymieniłem tylko gatunki faunistyczne, najbardziej interesujące. Ilość gatunków żyjących na omawianem stanowisku, a nawet ilość gatunków zaobserwowanych jest oczywiście znacznie większa.

Nadto od miejscowej ludności zdobyłem wiadomość o ślepcu (*Spalax polonicus* Mèh.), którą uważam za zupełnie prawdziwą. Podano mi mianowicie, że kopce w bardziej wilgotnej części halawy pochodzą nietylko od kreta, lecz i od »pieska ziemnego«, którego scharakteryzowano jako zwierzę szare, ślepe, o aksamitnym włosie i wystających przednich zębach. Tu należy przypomnieć, że WIERZEJSKI również podaje, że na Podolu ludność nazywa ślepcę »ziemnem szczeniciem«. Dodaję, że jedyny znany mi okaz ślepcy, zabity w ostatnich czasach, pochodzi z okolic Rohatyna, a więc również z zachodniego Opolą. Ślepiec należy w każdym razie do bardzo rzadkich elementów naszej fauny; wszelkie wypytywania się o niego w latach 1922-32 nie wydały żadnych wyników, z wyjątkiem tu omówionego.

Streszczając powyższe dane, dochodzimy do wniosku, że wzgórze międzyhoreckie, przedstawia dla faunisty nader urozmaicone stanowisko, zasługujące ze wszechmiar na dokładne badanie i na ochronę przed coraz szybciej postępującem niszczeniem pierwotnej fauny południowo-wschodnich kresów.

ZUSAMMENFASSUNG.

Nordöstlich von Halicz (in Südostpolen) befindet sich ein vorwiegend aus Gyps gebauter Hügel, der, von einer ursprünglichen Flora bewachsen ist, und einen der interessantesten Standorte auch im zoogeographischen Sinne darstellt. Während zwei am 25.V. 1932 und 29.VIII. 1932 in dieses Terrain unternommenen Exkursionen wurden besonders Coleopteren, Orthopteren und Vögel beobachtet:

Von den Coleopteren können als besonders charakteristisch genannt werden: *Cryptocephalus elegantulus* Grav., *Pachybrachys fimbriolatus* Suff., *Coptocephala rubicunda* Laich., *Longitarsus nanus* Foud., *Entomoscelis sacra* L., *Argoptochus 4-signatus* Bach., *Orchestes erythropus* Germ., *Rhynchites pubescens* F., von den Orthopteren *Poecilimon fussi* Fieb. und *Isophya modesta* Fieb.

An mächtigen Gypsfelsen brüten: der Turmfalke (*Cerchneis tinnunculus* L.) und der Steinschmätzer (*Oenanthe oenanthe* L.).

Nach den von der Bevölkerung erhaltenen, doch ganz präzise angegebenen und deswegen glaubwürdigen Nachrichten, lebt auf dem Hügel auch die Blindmaus (*Spalax polonicus* Mèh.), die derzeit in Polen schon sehr selten geworden ist.

1) Über die xerotherme Fauna Südostpolens wurde vom Verfasser ausführlich berichtet in der Abhandlung: Vergleichende Beobachtungen und Betrachtungen über die xerotherme Fauna in Podolien, Brandenburg und der Schweiz (Zeit. f. Morphologie und Ökologie der Tiere, Bd. 21, 1931).

DRUKARNIA
KASY IMIENIA MIANOWSKIEGO
WARSZAWA - PALAC STASZICA